

Suuri valiokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta ilmastotoimia koskevan sosiaalirahaston perustamisesta

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskuntaan on saapunut valtioneuvoston jatkokirjelmä UJ 13/2022 vp - U 61/2021 vp komission ehdotuksesta ilmastotoimia koskevan sosiaalirahaston perustamisesta.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- liikenne- ja viestintävaliokunta LiVL 32/2021 vp
- talousvaliokunta TaVL 51/2021 vp
- ympäristövaliokunta YmVL 34/2021 vp
- valtiovarainvaliokunta VaVL 13/2021 vp
- hallintovaliokunta HaVL 33/2021 vp
- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 23/2021 vp
- puolustusvaliokunta PuVL 9/2021 vp
- suuri valiokunta SuVL 5/2021 vp
- hallintovaliokunta HaVL 18/2022 vp
- talousvaliokunta TaVL 31/2022 vp
- ympäristövaliokunta YmVL 25/2022 vp

Asiasta on annettu seuraavat kannanotot:

- liikenne- ja viestintävaliokunta LiVP 53/2022 vp, 3 §

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ / JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Komission alkuperäisen ehdotuksen pääasiallinen sisältö on kuvattu yksityiskohtaisesti valtioneuvoston kirjelmässä U 61/2021 vp.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2022 vp

Viime kuukausina neuvotteluissa on keskitytty lähinnä neuvottelemaan sosiaalirahaston rahoitus-arkkitehtuurista. Puheenjohtaja toi ensin 4.5.2022 Coreper I-käsittelyyn komission alkuperäisen ehdotuksen lisäksi kaksi vaihtoehtoista mallia. Ensimmäisessä vaihtoehtoisessa mallissa rahasto olisi osa EU:n budjettia ja siihen kohdennettaisiin uuden tieliikenteen ja rakennusten päästökaupan tuloja ulkoisina käyttötarkoitukseen sidottuina tuloina. Rahasto olisi kooltaan merkittävä ja rahoitus kohdentuisi kaikille jäsenvaltioille. Toisessa vaihtoehtoisessa mallissa rahasto olisi yhdistetty EU:n päästökaupan toimintaan ja toimisi EU:n budjetin ulkopuolella. Rahoitus tulisi uuden tieliikenteen ja rakennusten lämmityksen päästökaupan tuloista. Tässä vaiheessa monet jäsenmaat suosivat tai osoittivat avoimuutta EU:n budjetin ulkopuolella toteutettavalle vaihtoehdolle.

Coreper keskustelun pohjalta puheenjohtaja toi työryhmän 11.5.2022 kokouksen asiantuntijajatsen käsittelyyn komission alkuperäisen ehdotuksen lisäksi kolme vaihtoehtoista mallia. Ensimmäinen vaihtoehtoinen ratkaisumalli oli yllä kuvattu osaksi EU:n budjettia perustettava ja kooltaan merkittävä rahasto, jolla olisi kuitenkin ulkoinen rahoituslähde, jolloin rahoituskehystä ei muodollisesti avattaisi ja myös rahoitusratkaisusta voitaisiin neuvostossa sopia määränemmistöllä. Puheenjohtajan esittelemät vaihtoehtoiset toteutusmallit 2 ja 3 eivät puolestaan kytkeytyisi EU:n budjettiin, vaan ne toteutettaisiin päästökauppadirektiivin puitteissa. Vaihtoehdossa 2 luotaisiin päästökauppajärjestelmään modernisaatorahaston kaltainen uusi rahasto, jonka rahoitus kohdistuisi kaikille jäsenvaltioille.

Kolmannessa vaihtoehtoisessa ratkaisussa, luotaisiin modernisaatorahaston sisälle uusi rahoituslähde, joka olisi kooltaan selkeästi pienempi, ja jonka rahoitus kohdentuisi vain osalle jäsenmaista. Jäsenvaltioita pyydettiin tuomaan esille näkemyksiä esitetyistä vaihtoehdoista. Eniten tukea sai vaihtoehto, joka perustuu EU:n budjetin alaiseen rahastoon, johon kohdennettaisiin uuden tieliikenteen ja rakennusten päästökaupan tuloja ulkoisina käyttötarkoitukseen sidottuina tuloina. Tämän vaihtoehdon etuina moni jäsenvaltio piti mm. rahoituksen ennakoitavuutta, rahoituksen käytön ehdollisuutta ja sitä kautta myös tuloksellisuutta sekä vahvoja budjettivalvontamekanismeja. Lisäksi enemmistö jäsenvaltioista näki, että rahoituksen tulisi kohdistua kaikkiin jäsenvaltioihin.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston kanta on esitetty eduskunnalle 12 lokakuuta 2021 toimitetussa kirjelmässä U 61/2021 vp, jota täydennetään ja täsmennetään tällä kirjeellä seuraavasti: Ehdotus ilmastotoimia koskeväksi sosiaalirahastoksi kytkeytyy ehdotukseen päästökaupan laajentamisesta tieliikenteeseen ja rakennusten lämmitykseen. Tästä syystä valtioneuvosto korostaa, että näitä ehdotuksia tulisi käsitellä ristikkäisvaikutusten johdosta EU-tasolla rinnakkain.

Suomi tukee UJ 7/2022 vp kirjelmän mukaisesti uuden EU:n laajuisen tieliikenteen ja rakennusten polttoaineet kattavan päästökaupan käyttöönottoa. Suomi suhtautuu kuitenkin U 61/2021 vp kirjelmän mukaisesti uuteen päästökauppaan kytkeytyvään komission ehdotukseen ilmastotoimia koskevasta sosiaalirahastosta erityisen kriittisesti.

Ehdotus ilmastotoimia koskevasta sosiaalirahastosta kytkeytyy myös komission uusien omien varojen ehdotukseen sekä rahoituskehysasetusmuutosehdotukseen. Suomi suhtautuu U 22/2022

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2022 vp

vp kirjelmän mukaisesti erityisen kriittisesti voimassa olevan EU:n monivuotisen rahoituskehyyksen avaamiseen ja huomattavaan kasvattamiseen, jota komission ehdotuksen mukaan rahaston perustaminen edellyttäisi. Suomi kiinnittää erityisesti huomiota uuden EU:n monivuotisen rahoituskehyyksen jo olemassa oleviin useisiin vihreää siirtymää tukeviin toimiin sekä muihin EU-budjetin ulkopuolella oleviin ilmastotoimiin liittyviin mekanismeihin tai rahastoihin.

Suomi suhtautuu varauksellisesti komission ehdottamaan rahaston suureen kokoon, ottaen huomioon sovitun monivuotisen rahoituskehyyksen ja elpymisvälineen huomattavat lisäpanostukset ilmastotoimiin. Mahdollisen rahaston kesto tulisi rajata nykyiselle rahoituskehyskaudelle, eikä tulevalle kehyskaudelle tule tehdä rahaston kautta tosiasiallisia ennakkositoumuksia. Valtioneuvosto katsoo, että liikenteen päästöt tulisi sisällyttää jäsenvaltioiden enimmäissaantoa määrittävään kriteeristöön rakennusten lämmityksen rinnalle. Tämä olisi linjassa rahaston tavoitteiden kanssa ja alustavan arvion mukaan myös kasvattaisi Suomen enimmäissaantoa rahastosta.

Valtioneuvosto katsoo, että mahdollisesta rahastosta tulisi ensisijaisesti tukea toimenpiteitä, joiden avulla voidaan vähentää riippuvuutta fossiilisista polttoaineista. Näiden toimien tulisi vähentää uuden päästökaupan negatiivisia vaikutuksia erityisesti vähävaraisiin kotitalouksiin. U61/2021 kirjelmän mukaisesti Suomi kuitenkin suhtautuu edelleen erittäin kriittisesti mahdollisuuden kompensoida jäsenvaltioille niiden haavoittuville kotitalouksille maksettavia suorita tulotukia. Valtioneuvosto katsoo, että jäsenvaltioiden tulee ensisijaisesti vastata perusturvan vähimmäistasosta sosiaaliturva- ja -huoltojärjestelmien osana. Valtioneuvostolla on valmius tarkastella vaihtoehtoisia tukimuotoja kotitalouksille, jotka kohdennettaisiin esimerkiksi investointeihin, joilla kotitaloudet vähentävät riippuvuuttaan fossiilista polttoaineista.

Valtioneuvosto katsoo, että yritysten tukemiseen on jo olemassa EU:n tason välineitä, joilla mahdollisen uuden päästökaupan haitallisiin vaikutuksiin voidaan vaikuttaa, kuten esimerkiksi, elpymis- ja palautumistukiväline (RRF), Euroopan aluekehitysrahasto ja oikeudenmukaisen siirtymän rahasto.

Valtioneuvoston arvion mukaan rahastosta ehdotettuun valinnaiseen suoraan tulotukeen ei liity oikeudellisia ongelmia ja se olisi juridisesti mahdollista hyväksyä kokonaisuudessaan yksin ympäristöoikeusperustan (SEUT 192 artiklan 1 kohta) nojalla. Valtioneuvosto katsoo, että jäsenvaltioiden suunnitelmien täytäntöönpanon edistymistä ja arviointia määrittelevät indikaattorit tulisi sisällyttää rahastoasetukseen komission ehdottamien delegoitujen säädösten sijaan. Valtioneuvosto katsoo, että indikaattorit tulisi sisällyttää ehdotukseen läpinäkyvyyden vahvistamiseksi.

Mikäli 55-valmiuspaketin toteutuminen tilanteessa, jossa Venäjän tuontienergiasta on välttämättä irtautua nopeasti tai valtioneuvoston tavoitteisiin nähden riittävän kunnianhimoisen kokonaisuuden saavuttaminen edellyttäisivät lisäarviointia, valtioneuvostolla on viime kädessä valmius tarkastella ilmastotoimia koskevaa sosiaalirahastoa koskevia vaihtoehtoisia ratkaisuja.

Valtioneuvostolle on keskeistä, että mahdollisen ratkaisun koko olisi nyt esitettyä rahastoa olennaisesti pienempi, sen rahoitus ei edellyttäisi nykyisen rahoituskehyyksen tai omien varojen päätöksen muuttamista ja se tulisi kohdentaa jäsenvaltioiden toimiin, joilla vähennettäisiin riippuvuutta fossiilisista polttoaineista. Tässä tarkastelussa tulee monipuolisesti arvioida vaikutukset mm. kilpailukykyyn, valtion tulokertymään ja Suomen maksuihin EU:lle.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2022 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valtioneuvoston kirjelmän mukaan puheenjohtajamaa etsii kompromissia todennäköisesti sellaisesta ilmastotoimien sosiaalirahastosta, joka olisi osa rahoituskehystä, mutta jolla olisi ulkoinen rahoituslähde, jolloin rahoituskehystä ei muodollisesti avattaisi. Ulkoisena rahoituslähteenä olisivat huutokauppatulot päästökaupan laajentamisesta tieliikenteeseen ja rakennusten lämmitykseen.

Suuren valiokunnan saamien tietojen mukaan viimeisimmät neuvottelut ovat keskittyneet rahaston budjettiarkkitehtuuriin, eikä rahaston koosta ja rahojen allokoinnista jäsenmaille ole keskusteltu. Tiedossa ei siten ole, miltä mahdollinen puheenjohtajamaan kompromissiehdotus tulee kokonaisuudessaan näyttämään. Neuvottelut ovat vielä auki myös päästökaupan laajentamisen osalta, ja näillä ehdotuksilla on tiivis yhteys toisiinsa. Suuri valiokunta pitää tilannetta kannanmuodostuksen kannalta ongelmallisena.

Suuri valiokunta suhtautuu edelleen erittäin kriittisesti ilmastotoimien sosiaalirahastoon. Ilmastotoimien oikeudenmukaiseen toteutumiseen tulisi etsiä ensisijaisesti muita ratkaisuvaihtoehtoja (SuVL 9/2022 vp). Valtiovarainvaliokunnan ja talousvaliokunnan tavoin suuri valiokunta myös viittaa niihin tukimahdollisuuksiin, joita jäsenmaille jo on mm. elvytysrahoituksen puitteissa (VaVL 11/2022 vp, TaVL 31/2022 vp).

Suuri valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että jos rahastoa esitetään perustettavaksi edellä kuvatulla tavalla EU:n rahoituskehyksiä muodollisesti avaamatta, päätös tehdään neuvostossa määränemmistöllä. Tässä tilanteessa valtioneuvoston tulee aktiivisesti neuvotteluihin osallistumalla pyrkiä Suomen tavoitteiden näkökulmasta mahdollisimman hyvään lopputulokseen.

Suuri valiokunta toteaa ensinnäkin, ettei se kannata EU:n rahoituskehysten avaamista ja korottamista siltä osin kuin kyse on sosiaalirahaston rahoittamisesta (SuVL 9/2022 vp, VaVL 11/2022 vp). Kuten edellä on todettu, kehysten avaaminen ei näytä tällä hetkellä todennäköiseltä ratkaisuvaihtoehdolta.

Toiseksi suuri valiokunta suhtautuu valtioneuvoston tavoin edelleen erittäin kriittisesti mahdollisuuden kompensoida jäsenvaltioille niiden haavoittuville kotitalouksille maksettavia suoria tulo-tukia (SuVL 5/2021 vp, TaVL 31/2022 vp). Mahdollinen rahasto tulisi sen sijaan kohdentaa investointeihin, joilla kotitaloudet voisivat vähentää riippuvuuttaan fossiilista polttoaineista (VaVL 11/2022 vp, YmVL25/2022 vp). Lisäksi suuri valiokunta pitää ympäristövaliokunnan tavoin tärkeänä, että rahastosta tuetaan ainoastaan toimia, jotka eivät aiheuta merkittävää haittaa muille ilmasto- ja ympäristötavoitteille (ns. Do no significant harm -periaate, DNSH).

Kolmanneksi suuri valiokunta katsoo, että neuvotteluissa tulee pyrkiä siihen, että rahasto olisi kooltaan olennaisesti alun perin ehdotettua pienempi (VaVL 11/2022 vp). Lisäksi suuri valiokunta tukee valtioneuvoston tavoitetta siitä, että liikenteen päästöt sisällytettäisiin jäsenvaltioiden enimmäissaantoa määrittävään kriteeristöön rakennusten lämmityksen rinnalle. Tämä olisi linjas-

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2022 vp

sa rahaston tavoitteiden kanssa ja alustavan arvion mukaan myös kasvattaisi Suomen enimmäisaastoa rahastosta.

Lopuksi suuri valiokunta toteaa, että ehdotuksia neuvotteluiden loppuvaiheessa arvioitaessa tulee ottaa huomioon ilmastotoimien 55-valmiuspakettia koskeva kokonaisratkaisu ja se, miten hyvin ratkaisu tukee Venäjän tuontienergiasta irtaantumista. Lisäksi tulee valtioneuvoston toteamalla tavalla huolella arvioida ehdotusten vaikutuksia mm. kilpailukykyyn, valtion tulokertymään ja Suomen maksuihin EU:lle.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Suuri valiokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 15.6.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Satu Hassi vihr

1. varapuheenjohtaja Jani Mäkelä ps

jäsen Eva Biaudet r

jäsen Ritva Elomaa ps

jäsen Sari Essayah kd

jäsen Maria Guzenina sd

jäsen Eveliina Heinäluoma sd

jäsen Olli Immonen ps

jäsen Eeva Kalli kesk

jäsen Johannes Koskinen sd

jäsen Jouni Ovaska kesk

jäsen Jussi Saramo vas

jäsen Jenna Simula ps

jäsen Saara-Sofia Sirén kok

jäsen Iris Suomela vihr

jäsen Sinuhe Wallinheimo kok

jäsen Anne-Mari Virolainen kok

varajäsen Sanna Antikainen ps

varajäsen Heikki Autto kok

varajäsen Inka Hopsu vihr

varajäsen Anna Kontula vas

varajäsen Arto Pirttilahti kesk

varajäsen Peter Östman kd

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2022 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaisa Männistö

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2022 vp Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Sosiaalisella ilmastorahastolla vihreästä siirtymästä aiheutuvia kustannuksia tasattaisiin jäsenmaiden kesken. Tulojen tasaus EU-tasolla jäsenmaiden suhteellisen vaurauden perusteella tarkoittaisi Suomelle valtavaa maksuosuutta ja siten myös muiden EU-maiden päästövähennysten kustantamista. Rahasto kasvattaisi Suomen maksuja unionille yhteensä 330 milj. eurolla vuosina 2025- 2027. Suomen enimmäissaanto ilmastotoimia koskevasta sosiaalirahastosta vuosina 2025-2027 olisi arviolta noin 109 milj. euroa eli pieni suhteessa Suomen maksuosuuteen. Kyseessä on hyvin lyhyen ajan sisällä jo toinen tulonsiirtoon perustuva rahasto, jolla Suomen EU-nettokustannuksia kasvatetaan. Rahasto myös rankaisisi erityisesti niitä jäsenmaita, jotka ovat tehneet paljon työtä ilmastonmuutoksen torjumiseksi ja palkitsisi jäsenmaita, jotka eivät ole hoitaneet asioitaan.

Sosiaalisen ilmastorahasto rahoitus pohja

Jatkokirjelmässä UJ 13/2022 sosiaalisen ilmastorahaston tavoite ja ominaisuudet näyttävät olevan ennallaan, mutta rahoitustapaa pyritään muuttamaan niin, ettei yksittäinen jäsenmaa voi estää rahaston perustamista. Tämän hetkisen tiedon valossa ratkaisumalli saattaisi olla rahasto, jolla olisi EU:n budjetista ulkoinen rahoituslähde. Uuden tieliikenteen ja rakennusten päästökaupan tuloja kohdennettaisiin rahastoon ulkoisina käyttötarkoitukseen sidottuina tuloina. Tässä vaihtoehdossa rahoituskehystä ei muodollisesti avattaisi. Tällöin ei myöskään edellytettäisi jäsenvaltioiden yksimielistä päätöstä.

Jatkokirjelmän perusteella valtioneuvosto näyttää hyväksyneen sen, että uusia omia varoja käytettäisiin elpymisrahaston takaisinmaksun lisäksi myös sosiaaliseen ilmastorahastoon. Valtioneuvosto myös katsoo, että rahastossa ehdotettuun suoraan tulotukeen ei liity oikeudellisia ongelmia. Nämä ovat vastoin eduskunnan aikaisempiä hyväksymiä kirjauksia: "1. Eduskunta edellyttää että, elpymisväline pidetään poikkeuksellisen ja kertaluonteisen ratkaisuna, järjestely ei toimi ennakkotapauksena eikä Suomi hyväksy vastaavan järjestelyn toistamista tai muuttamista pysyväisluonteiseksi. 2. Eduskunta edellyttää, että Suomi ei sitoudu toimiin, jotka muokkaavat Euroopan unionia epäsymmetrisen tulonsiirtounionin suuntaan." Myös valtiovarainvaliokunnan mietintöön VaVM 1/2021 vp sisältyy selkeä lähtökohta, jonka mukaan omien varojen kasvattaminen on poikkeuksellinen toimenpide, joka toteutetaan väliaikaisesti ja ainoastaan koronapandemiaan vastaamiseksi.

Rahaston oikeusperusta Valtioneuvosto kirjelmän perusteella neuvoston oikeuspalvelu on antanut sosiaalisen ilmastorahaston oikeusperustasta suullisen lausunnon, jossa se katsoo kaikkien rahaston toimien kuuluvan ympäristöpolitiikan alaan. Tätä näkemystä oikeuspalvelu perustelee sillä, että ehdotuksen ensisijaisena tavoitteena on päästöjen vähentäminen ja ilmastonmuutoksen torjuminen. Neuvoston oikeuspalvelun mukaan SEUT 192(1) artiklan (ympäristö), tulisi olla ehdotuksen ainoa oikeusperusta. Tätä tulkintaa voidaan pitää vähintäänkin virheellisenä. Sosiaalinen ilmastorahasto on puhdas tulonsiirto ja tukipaketti, jolla osallistutaan jäsenvaltioiden sosiaaliturvan rahoittamiseen. Rahaston oikeusperusta ei siis perustu vain SEUT 192 artiklan 1 kohtaan. Myös talousvaliokunnan asiantuntijalausunnossa oikeuspalvelun tulkinta kyseenalaiste-

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2022 vp
Eriävä mielipide 1

taan. Asiantuntijalausunnossa kysytään, että tehdäänkö rahastossa oikeasti ympäristöpolitiikkaa vai sosiaali-politiikkaa. Siinä myös huomautetaan, että sosiaalipolitiikka kuuluu SEUT 4 artiklan mukaan unionin ja jäsenvaltioiden väliseen jaettuun toimivaltaan ainoastaan siltä osin, kun siitä määrätään SEUT 151-161 artikloissa. "Kyseiset määräykset liittyvät rajattuun sektoriin sosiaalipolitiikkaa, eikä niiden perusteella ole luotu järjestelyjä, joiden tavoitteena olisi köyhyyden torjuminen. EU:lla ei ole nimenomaista toimivaltaa sosiaalietuuksien rahoittamiseen, eikä EU:n perussopimuksissa ole määräyksiä perusturvan vähimmäistasosta sosiaaliturva- ja huoltojärjestelmien osalta. SEUT 4 artiklan perusteella nämä kysymykset kuuluvat jäsenvaltioiden toimivaltaan", todetaan asiantuntijalausunnossa. Rahasto tulisi yksiselitteisesti hylätä Jos sosiaalinen ilmastorahasto hyväksytään, alkaa unionin toimivalta muodostua lähes rajattomaksi. Rahaston myötä unionin toimivalta ulottuisi myös suoriin tukiin. Suomen ei tule missään olosuhteissa hyväksyä perussopimusten muuttamista sellaiseen suuntaan, joka mahdollistaisi unionille toimivaltaa sosiaaliturvaan liittyvissä kysymyksissä. Sosiaalipoliittiset kysymykset tulee säilyttää jokaisella jäsenmaalla itsellään, eikä niitä tule missään tapauksessa kytkeä osaksi ilmastopolitiikkaa. EU:n ilmastotoimien sosiaalirahasto edellyttäisi myös muutoksia EU:n omia varoja koskevaan päätökseen ja monivuotiseen rahoituskehykseen, sekä sitoutumista toimiin, jotka muokkaavat Euroopan unionin epäsymmetriseen tulonsiirtounionin suuntaan. Tätä ei voi hyväksyä ja sosiaalirahasto tulisi yksiselitteisesti hylätä.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että lausuntonaan suuri valiokunta ilmoittaa, että se ei hyväksy Euroopan komission ehdotusta sosiaaliseksi ilmastorahastoksi ja valtioneuvoston tulee hylätä komission ehdotus.

Helsingissä 15.6.2022

Jani Mäkelä ps
Ritva Elomaa ps
Olli Immonen ps
Sanna Antikainen ps
Jenna Simula ps

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2022 vp Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Valtioneuvoston U-kirjelmä (U 61/2021 vp) käsittelee EU:lle suunniteltavaa ilmastotoimien sosiaalirahastoa (Social Climate Fund). Sen tavoitteena on kompensoida 55-valmiuspaketin tuoma taloudellista taakkaa muun muassa haavoittuvassa asemassa oleville kotitalouksille, tieliikenteen käyttäjille ja mikroyrityksille eri puolilla unionia. Jäsenmaiden on tarkoitus luovuttaa neljäsosa uuden tieliikenteen ja rakennusten lämmityksen päästökaupan huutokauppatuloista EU:n omiksi varoiksi, jotka ohjataan sosiaalirahastolle. Ehdotus edellyttää muutoksia EU:n omia varoja koskevaan päätökseen sekä monivuotiseen rahoituskehykseen.

Kokoomus ei hyväksy EU:n kehittämistä epäsymmetriseksi tulonsiirtounioksi. Kokoomus kannattaa EU:n toimivallan kasvattamista läheisyysperiaatteen mukaisesti niin ilmastomuutoksen vastaisessa työssä, kansainvälisten turvallisuushkien torjunnassa kuin muissa globaaleissa haasteissa. Vain ylikansallisella vahvalla yhteistyöllä voidaan ratkaista globaaleja haasteita. Toimivaltaa tuleekin kuitenkin kehittää läheisyysperiaatetta kunnioittaen, selkeillä toimivaltasuhteilla sekä huolehtimalla jäsenmaiden vastuiden ja velvollisuuksien tasapainosta.

Kokoomus katsoo edelleen, että sosiaalirahastolla siirretään osin puutteellisin perustein varoja maille, jotka eivät ole edistyneet ilmasto- ja energiatehokkuustoimensa tavoitteiden mukaisesti. Sosiaalirahasto siis palkitsee jäsenmaita korkeista päästöistä. Käytäntö paitsi on epäoikeudenmukainen johtaa myös päästöjen lisääntymiseen, kun rahaa ohjataan vähemmän energiatehokkaissa maissa fossiilisten polttoaineiden käyttöön. Tähän epäkohtaan on myös Suuren valiokunnan lausunnossa 55-valmiuspaketista (SuVL 5/2021 vp) kiinnitetty huomiota.

Toisaalta sosiaalirahasto on katsottavissa EU-tasoisena sosiaalipoliittisen toimivallan lisäämiseksi. Kokoomus katsoo, että EU:n toimivallan lisääminen sosiaalirahaston keinolla on epätarkoituksenmukaista ja vastoin aiemmin eduskunnassa hyväksytyjä linjauksia. Esimerkiksi edellä mainitussa Suuren valiokunnan lausunnossa (SuVL 5/2021 vp) todetaan: "Suuri valiokunta katsoo, että Suomi ei voi edistää mallia, jossa EU toimisi jäsenvaltioiden rinnalla suorien sosiaalietuuksien rahoittajana maksamalla EU:n talousarviosta kotitalouksille suoria tulotukia."

Vaihtoehtona sosiaalirahastolle Suomen tulee osallistua aktiivisesti keskusteluun unionin uusista omista varoista ja arvioida tulevia ehdotuksia, kuten hiilidioksidipäästöjen tullimekanismia ja digi-taaliveroa. EU:n omia varoja kehittämällä voidaan esimerkiksi vähentää elpymisvälineen takaisinmaksusta jäsenvaltioille aiheutuvaa maksuosuutta. Muutokset omien varojen järjestelmään eivät saa suhteettomasti lisätä Suomen maksuosuutta, vaan pääsääntöisesti EU:n kehittämisen tulee tarkoittaa sellaisten toimintojen siirtämistä EU-tasolle, jotka on tehokkainta järjestää ylikansallisesti. Päätökset EU:n omista varoista tulee säilyttää yksimielisen päätöksenteon piirissä. Komission esittämistä EU:n uusista tulolähteistä muovivero ja päästökauppajärjestelmän laajentaminen ovat Suomelle edullisia tapoja kasvattaa EU:n omia varoja. Uudet omat varat eivät saa kasvattaa kansalaisten kokonaisverorasitusta. EU:n elpymisvälineen käsittelyn (VaVM 4/2021 vp - HE 260/2021 vp) yhteydessä eduskunta otti kannakseen sen, että elpymisväline on ker-taluonteinen eikä Suomen tule jatkossa hyväksyä vastaavia järjestelyitä. Sosiaalirahasto rinnas-

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2022 vp
Eriävä mielipide 2

tuu asiantuntijapalautteen perusteella rakenteeltaan ja toimintaperiaatteeltaan elpymisvälineeseen. Osin sosiaalirahaston toiminta on jopa päällekkäistä jo olemassa olevien mekanismien kanssa. Edellä olevan perusteella kokoomus katsoo, että Suomen kannan sosiaalirahastoon tulee olla yksiselitteisen kielteinen.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta lausuntonaan ilmoittaa, että valtioneuvoston tulee ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin EU:n sosiaalirahaston perustamisen estämiseksi.

Helsingissä 15.6.2022

Anne-Mari Virolainen kok
Saara-Sofia Sirén kok
Sinuhe Wallinheimo kok
Heikki Autto kok

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2022 vp
Eriävä mielipide 3

Eriävä mielipide 3

Perustelut

Esityksen mukaan jäsenmaiden on tarkoitus luovuttaa neljäsosa uuden tieliikenteen ja rakennusten lämmityksen päästökaupan huutokauppatuloista EU:lle ohjattavaksi sosiaalirahastolle. Kristillisdemokraatit vastustavat esitystä päästökaupan laajentamiseksi ja siihen liitetyn uuden sosiaalirahaston perustamista.

Esitys on jatkoa sille yhteisvastuuta ja tulonsiirtoja voimakkaasti lisäävälle linjalle, joka käynnistyi elpymisvälineen hyväksymisen myötä. EU:n elpymisvälineen käsittelyn (VaVM 4/2021 vp - HE 260/2021 vp) yhteydessä kiinnitimme huomiota siihen, että esitys sisältää elementtejä, jotka muuttavat unionin luonnetta ja toimintaa merkittäväällä tavalla.

EU:n elpymisvälineen käsittelyn (VaVM 4/2021 vp - HE 260/2021 vp) yhteydessä eduskunta edellytti mm., ettei Suomi sitoudu toimiin, jotka muokkaavat Euroopan unionia epäsymmetrisen tulonsiirtounionin suuntaan. Suomi edellyttää järjestelyjä, joissa vastuu ja valta velan ottamisesta ja hoitamisesta ovat samoissa käsissä, eivätkä eriydy aiheuttaen moraalikatoa ja lisäten ylivelkaantumisen riskiä. Suomi ei hyväksy järjestelyjä, jotka heikentävät jäsenvaltioiden kannustimia julkistalouksiensa tervehdyttämiseen ja kasvattavat rahoitus- ja makrovakausriskejä Euroopassa, hyväksy Suomelle haitallisia ylikansallisia veroja ja että Euroopan unionin uusien varojen järjestelmän kehittäminen ei johda Suomen kokonaisveroasteen nousuun (EV 54/2021 vp).

Kristillisdemokraatit vastustavat esitystä myös siksi, että unioni on laajentamassa toimivaltaansa sosiaalipolitiikan puolelle, joka kuuluu kansalliseen päätäntävaltaan. Vaikka ilmastotoimet on tärkeää toteuttaa sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisella tavalla, se kuuluu jäsenvaltioiden sosiaalipolitiikan tehtäväksi, emmekä pidä komission esitystä tarkoituksenmukaisena.

Suhtaudumme kielteisesti päästökauppatulojen käyttämistä sosiaalirahaston rahoittamisessa, rahaston suureen kokoon, sen aiottuun kriteeristöön sekä komission alun perin ehdottamaan lähtökohtaan, jonka mukaan rahaston perustaminen edellyttäisi voimassa olevan EU:n monivuotisen rahoituskehysten avaamista ja huomattavaa kasvattamista, ja jolla tehtäisiin ennakkollisia sitoumuksia EU:n tulevalle rahoituskehyskaudelle vuoden 2028 jälkeen. Suomen maksuosuus rahastoon alkuperäisen esityksen mukaisille vuosille olisi noin 1,2 miljardia ja Suomen saanto 387 miljoonaa. Tämä on kylmän ilmaston, pitkien välimatkojen ja kalliin energian maan näkökulmasta käsittämätön tulosiirto Etelä-Euroopan maille.

Kaikki EU-jäsenvaltiot eivät myöskään ole olleet valmiita irrottautumaan venäläisestä energiasta, ja energian hintojen kompensoiminen sosiaalirahaston kautta tarkoittaisi näin välillisesti tukea Venäjän sotatoimien rahoittamiselle.

Suomen kannan esitykseen tulee olla selkeän kielteinen.

**Valiokunnan lausunto SuVL 11/2022 vp
Eriävä mielipide 3**

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että Suomi ei hyväksy ehdotettua päästökaupan laajentamista ja sen sosiaalirahastoa.

Helsingissä 15.6.2022

Sari Essayah kd
Peter Östman kd